

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 *

Στην υπόθεση C-71/99,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους G. zur Hausen και P. Stancanelli, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπούμενης από τους W.-D. Plessing και C.-D. Quassowski,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωρισθεί ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, παραλείποντας να διαβιβάσει στην Επιτροπή τον πλήρη κατάλογο

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

τόπων που αναφέρει το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7), και τα σχετικά με τους τόπους αυτούς πληροφοριακά στοιχεία τα οποία απαιτεί το άρθρο 4, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω οδηγία,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. Gulmann (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, B. Σκουρή, R. Schintgen, F. Macken και J. N. Cunha Rodrigues, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Léger
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισιγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 3ης Μαΐου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου την 1η Μαρτίου 1999, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, βάσει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 226 ΕΚ), προσφυγή προκειμένου να αναγνωρισθεί ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, παραλείποντας να διαβιβάσει στην Επιτροπή τον πλήρη κατάλογο τόπων που αναφέρει το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7, στο εξής: οδηγία), και τα σχετικά με τους τόπους αυτούς πληροφοριακά στοιχεία σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω οδηγία.

Το κοινοτικό δίκαιο

- 2 Το αντικείμενο της οδηγίας είναι σύμφωνα με το άρθρο της 2 να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η Συνθήκη.
- 3 Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας ορίζει:

«1. Συνίσταται ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών, επονομαζόμενο “Natura 2000”. Το δίκτυο αυτό, που αποτελείται από τους τόπους όπου ευρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων που εμφανίζονται στο παράρτημα I και τους οικοτόπους των ειδών που εμφανίζονται στο παράρτημα II, πρέπει να διασφαλίζει τη διατήρηση ή, ενδεχομένως, την αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των τύπων φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των οικείων ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών.

Το δίκτυο “Natura 2000” περιλαμβάνει και τις ζώνες ειδικής προστασίας που έχουν ταξινομηθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ.

2. Κάθε κράτος μέλος συμβάλλει στη σύσταση του Natura 2000 ανάλογα με τα είδη φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των ειδών τα οποία αναφέρει η παράγραφος 1, που υπάρχουν στο έδαφός του. Προς το σκοπό αυτό κάθε κράτος μέλος ορίζει, σύμφωνα με το άρθρο 4, τόπους ως ειδικές ζώνες διατήρησης, λαμβάνοντας υπόψη του τους σκοπούς που αναφέρει η παράγραφος 1.»

4 Κατά το άρθρο 1, στοιχείο ι, της οδηγίας, ως «τόπος» νοείται μια γεωγραφικώς καθορισμένη περιοχή, η επιφάνεια της οποίας προσδιορίζεται σαφώς. Κατά το άρθρο 1, στοιχείο ια', ως «τόπος κοινοτικής σημασίας» νοείται ένας τόπος ο οποίος, στη βιογεωγραφική περιοχή ή στις βιογεωγραφικές περιοχές στις οποίες ανήκει, συνεισφέρει σημαντικά στη διατήρηση ή την αποκατάσταση ενός τύπου φυσικού οικοτόπου του παραρτήματος Ι ή ενός είδους του παραρτήματος ΙΙ, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, και ο οποίος μπορεί επιπλέον να συνεισφέρει σημαντικά στη συνοχή της «Φύσης 2000» (Natura 2000) ή/και να συνεισφέρει σημαντικά στη συντήρηση της βιολογικής πολλαπλότητας στις συγκεκριμένες βιογεωγραφικές περιοχές. Για τα ζωικά είδη που καταλαμβάνουν εκτεταμένα εδάφη, οι τόποι κοινοτικής σημασίας αντιστοιχούν στις τοποθεσίες, μέσα στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών, οι οποίες παρουσιάζουν τα ουσιώδη για τη ζωή και αναπαραγωγή τους φυσικά ή βιολογικά στοιχεία.

5 Η διαδικασία προσδιορισμού των ειδικών ζωνών διατηρήσεως (στο εξής: ΕΖΔ), την οποία καθορίζει το άρθρο 4 της οδηγίας, διεξάγεται σε τέσσερα στάδια. Πρώτον, κάθε κράτος μέλος προτείνει ένα κατάλογο τόπων όπου υποδεικνύονται οι τύποι φυσικών οικοτόπων από τους αναφερόμενους στο παράρτημα Ι και τα τοπικά είδη από τα απαριθμούμενα στο παράρτημα ΙΙ τα οποία απαντούν στους εν λόγω τόπους

(άρθρο 4, παράγραφος 1). Δεύτερον, η Επιτροπή καταρτίζει, σε συμφωνία με καθένα από τα κράτη μέλη και βάσει των καταλόγων των κρατών μελών, σχέδιο καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας (άρθρο 4, παράγραφος 2, πρώτο και δεύτερο εδάφιο). Τρίτον, ο κατάλογος των επιλεγμένων ως τόπων κοινοτικής σημασίας καταρτίζεται από την Επιτροπή με τη διαδικασία του άρθρου 21 της οδηγίας (άρθρο 4, παράγραφοι 2, τρίτο εδάφιο, και 3). Τέταρτον, τα κράτη μέλη ορίζουν τους τόπους κοινοτικής σημασίας ως ΕΖΔ (άρθρου 4, παράγραφος 4).

- 6 Όσον αφορά ειδικότερα το πρώτο στάδιο, το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο 1, της οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη προτείνουν τον κατάλογο τόπων που μνημονεύει η οδηγία βασιζόμενα στα κριτήρια που ορίζονται στο παράρτημα ΙΙΙ (στάδιο 1) της οδηγίας και στις σχετικές επιστημονικές πληροφορίες.
- 7 Το παράρτημα ΙΙΙ (στάδιο 1), σημεία Α και Β, της οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα κριτήρια:

«Α. Κριτήρια αξιολόγησης της περιοχής για ένα δεδομένο τύπο φυσικού οικοτόπου του παραρτήματος Ι

- α) Βαθμός αντιπροσωπευτικότητας του τύπου του φυσικού οικοτόπου στην περιοχή.
- β) Έκταση της περιοχής που καλύπτεται από τον τύπο φυσικού οικοτόπου σε σχέση με τη συνολική επιφάνεια η οποία καλύπτεται από αυτό τον τύπο φυσικού οικοτόπου στο εθνικό έδαφος.

- γ) Βαθμός διατήρησης της δομής και των λειτουργιών του συγκεκριμένου τύπου φυσικού οικοτόπου και δυνατότητα αποκατάστασης.
- δ) Συνολική αξιολόγηση της αξίας της περιοχής για τη διατήρηση του συγκεκριμένου τύπου φυσικού οικοτόπου.

B. Κριτήρια αξιολόγησης της περιοχής για ένα δεδομένο είδος του παραρτήματος II

- α) Μέγεθος και πυκνότητα του πληθυσμού του είδους που είναι παρών στην περιοχή σε σχέση με τους πληθυσμούς που είναι παρόντες στο εθνικό έδαφος.
- β) Βαθμός διατήρησης των στοιχείων του οικοτόπου που είναι σημαντικά για το συγκεκριμένο είδος και δυνατότητα αποκατάστασης.
- γ) Βαθμός απομόνωσης του πληθυσμού που είναι παρών στην περιοχή σε σχέση με τον ευρύτερο χώρο φυσικής κατανομής του είδους.
- δ) Συνολική αξιολόγηση της αξίας της περιοχής για τη διατήρηση του συγκεκριμένου είδους.»

8 Σύμφωνα με το παράρτημα III (στάδιο 1), σημείο Γ, της οδηγίας, τα κράτη μέλη ταξινομούν βάσει των κριτηρίων του παραρτήματος III (στάδιο 1), σημεία Α και Β, τις περιοχές που προτείνουν στον εθνικό τους κατάλογο ως περιοχές που είναι

δυνατό να αναγνωριστούν ως κοινοτικής σημασίας ανάλογα με τη σχετική τους αξία για τη διατήρηση κάθε τύπου φυσικού οικοτόπου ή κάθε είδους που περιλαμβάνεται αντίστοιχα στο παράρτημα I ή στο παράρτημα II το οποίο τις αφορά.

- 9 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας, ο κατάλογος προτεινομένων τόπων διαβιβάζεται στην Επιτροπή μέσα σε μια τριετία από τη γνωστοποίηση της οδηγίας ταυτόχρονα με τις πληροφορίες για κάθε τόπο. Οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνουν ένα χάρτη του τόπου, την ονομασία του, τη θέση του, την έκτασή του, καθώς και τα δεδομένα που προκύπτουν από την εφαρμογή των κριτηρίων του παραρτήματος III (στάδιο 1) και παρέχονται βάσει ενός έντυπου που καταρτίζει η Επιτροπή με τη διαδικασία του άρθρου 21 της οδηγίας (στο εξής: έντυπο).
- 10 Δεδομένου ότι η οδηγία γνωστοποιήθηκε στις 10 Ιουνίου 1992, τα κράτη μέλη έπρεπε να διαβιβάσουν στην Επιτροπή τον κατάλογο προτεινομένων τόπων και τις πληροφορίες σχετικά με τους τόπους αυτούς πριν από τις 11 Ιουνίου 1995.
- 11 Το έντυπο καταρτίστηκε το πρώτον με την απόφαση 97/266/ΕΚ της Επιτροπής, της 18ης Δεκεμβρίου 1996, όσον αφορά έντυπο πληροφοριών για τους προτεινόμενους τόπους Natura 2000 (ΕΕ 1997, L 107 σ. 1). Η απόφαση αυτή γνωστοποιήθηκε στα κράτη μέλη στις 19 Δεκεμβρίου 1996 και δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* στις 24 Απριλίου 1997.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διοικητική διαδικασία

- 12 Η Επιτροπή, θεωρώντας ότι δεν είχε λάβει από τις γερμανικές αρχές ούτε τον πλήρη κατάλογο τόπων με τους τύπους φυσικών οικοτόπων από τους αναφερόμενους στο

παράρτημα I και με τα τοπικά είδη από τα απαριθμούμενα στο παράρτημα II της οδηγίας ούτε τις σχετικές με τους τόπους αυτούς πληροφορίες και ελλείψει άλλων πληροφοριακών στοιχείων δυναμένων να της παράσχουν τη δυνατότητα να συναγάγει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε εκδώσει τις αναγκαίες διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4 της οδηγίας, όχλησε στις 4 Μαρτίου 1996, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 169 της Συνθήκης, την Γερμανική Κυβέρνηση προκειμένου να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί του θέματος αυτού εντός δύο μηνών.

- 13 Στις 8 Αυγούστου 1996, οι γερμανικές αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή ότι, σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο, τα Länder είναι αρμόδια για την επιλογή των τόπων που μπορούν να χαρακτηριστούν ως ΕΖΔ. Δεδομένου ότι τα Länder τους γνωστοποίησαν ότι δεν θα προέβαιναν στην επιλογή αυτή παρά μόνον μετά την ολοκλήρωση της μεταφοράς της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, οι γερμανικές αρχές ανέφεραν ότι δεν είναι σε θέση να αποστείλουν αυτούσιο τον πλήρη κατάλογο των εθνικών τόπων που μπορούν να χαρακτηριστούν ως ΕΖΔ.
- 14 Με έγγραφα της 30ής Σεπτεμβρίου 1996, της 24ης και της 28ης Ιανουαρίου και της 11ης Ιουνίου 1997, οι γερμανικές αρχές διαβίβασαν στην Επιτροπή διάφορους καταλόγους τόπων ευρισκόμενους στα Länder της Βαυαρίας και της Σαξωνίας-Anhalt.
- 15 Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι το έντυπο δεν ήταν διαθέσιμο παρά μόνον από τις 19 Δεκεμβρίου 1996, η Επιτροπή απηύθυνε στη Γερμανική Κυβέρνηση στις 3 Ιουλίου 1997 συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως με το οποίο την αιτιάτο εκ νέου ότι δεν είχε διαβιβάσει τον πλήρη κατάλογο των τόπων και τις σχετικές με αυτούς πληροφορίες και την κάλεσε να υποβάλει τις παρατηρήσεις της σχετικά με την ανωτέρω παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας εντός ενός μηνός. Η Επιτροπή τόνισε ειδικότερα την ανάγκη να γίνεται χρήση του εντύπου για τη διαβίβαση των συναφών στοιχείων.

- 16 Με έγγραφο της 21ης Οκτωβρίου 1997, οι γερμανικές αρχές διαβίβασαν κατάλογο τόπων ευρισκομένων στο Länder του Schleswig-Holstein. Με έγγραφο της 27ης Οκτωβρίου 1997, οι γερμανικές αρχές υπενθύμισαν την ιδιαιτερότητα του εθνικού τους δικαίου το οποίο απονέμει αρμοδιότητα στα Länder για τη ρύθμιση των ζητημάτων αυτών. Διευκρίνισαν συναφώς ότι, δεδομένου ότι ο νόμος για τη μεταφορά της οδηγίας στη γερμανική έννομη τάξη εξακολουθούσε να μην έχει ψηφιστεί, τα Länder δεν προετίθεντο να διαβιβάσουν τον πλήρη κατάλογο των τόπων που σκόπευαν να επιλέξουν.
- 17 Η Επιτροπή, φρονώντας ότι η αλληλογραφία της με τις γερμανικές αρχές δεν της παρείχε τη δυνατότητα να συναγάγει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε διαβιβάσει έναν πλήρη κατάλογο με τους τόπους όπου βρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων από τους αναφερόμενους στο παράρτημα I και τα τοπικά είδη τα απαριθμούμενα στο παράρτημα II της οδηγίας καθώς και τις σχετικές με τους τόπους αυτούς πληροφορίες, απηύθυνε, σύμφωνα με το άρθρο 169 της Συνθήκης, στις 19 Δεκεμβρίου 1997 σε αυτό το κράτος μέλος αιτιολογημένη γνώμη καλώντας το να συμμορφωθεί με τη γνώμη αυτή εντός δύο μηνών από της κοινοποίησής της.
- 18 Με έγγραφα της 28ης Ιανουαρίου, της 13ης και της 19ης Μαρτίου, της 10ης και της 22ας Σεπτεμβρίου, της 14ης, της 20ής και της 27ης Οκτωβρίου 1998, οι γερμανικές αρχές διαβίβασαν και άλλους καταλόγους τόπων ευρισκομένων στα Länder της Έσσης, της Θουριγγίας, της Βαυαρίας, της Σαξωνίας-Anhalt, του Ζάαρ, του Αμβούργου, της Ρηνανίας-Παλατινάτου, της Βρέμης, της Κάτω Σαξωνίας και του Βερολίνου. Επιπλέον, με έγγραφο της 25ης Μαρτίου, της 7ης Απριλίου, της 11ης Μαΐου και της 23ης Ιουνίου 1998, οι γερμανικές αρχές διαβίβασαν ορισμένα δελτία για τους τόπους που είχαν γνωστοποιηθεί προηγουμένως στην Επιτροπή. Τέλος, με έγγραφα της 14ης και της 15ης Απριλίου 1998, οι γερμανικές αρχές απέστειλαν στην Επιτροπή πίνακα προτείνοντας ένα χρονοδιάγραμμα με τα μελετώμενα για κάθε Land μέτρα προκειμένου να συμμορφωθούν προς τις υποχρεώσεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας.
- 19 Φρονώντας ότι οι γνωστοποιήσεις αυτές δεν της παρείχαν τη δυνατότητα να συναγάγει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε θέσει τέλος στην εν λόγω παράβαση, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Επί του πρώτου λόγου προσφυγής

20 Όσον αφορά την υποχρέωση διαβιβάσεως του καταλόγου τόπων τον οποίον αναφέρει το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο της οδηγίας, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι κάθε κράτος μέλος συμβάλλει στη σύσταση ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου το οποίο αποτελείται από τους τόπους της επικράτειάς του στους οποίους βρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων και οικοτόποι ειδών που εμφανίζονται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας. Από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, και του παραρτήματος III της οδηγίας προκύπτει ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ένα ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως για την επιλογή των τόπων που πρέπει να συμπεριληφθούν στον κατάλογο. Ωστόσο, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι το περιθώριο εκτιμήσεως των κρατών μελών διέπεται από τις ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις:

- μόνον κριτήρια επιστημονικού χαρακτήρα πρέπει να πρυτανεύουν κατά την επιλογή των προταθεισομένων τόπων·
- οι προτεινόμενοι τόποι πρέπει να καλύπτουν γεωγραφικά κατά τρόπο ομογενή και αντιπροσωπευτικό το σύνολο του εδάφους εκάστου κράτους μέλους προκειμένου να διασφαλίζεται η συνοχή και η ισορροπία του δικτύου που σχηματίζουν. Ο κατάλογος τον οποίο προτείνει το κράτος μέλος πρέπει κατά συνέπεια να απηχεί την οικολογική (και, στην περίπτωση των ειδών, τη γενετική) ποικιλομορφία των φυσικών οικοτόπων και των ειδών που υπάρχουν στο έδαφός του·
- ο κατάλογος πρέπει να είναι πλήρης, ήτοι κάθε κράτος μέλος πρέπει να προτείνει έναν αριθμό τόπων ούτως ώστε να περιλαμβάνει κατά τρόπο αρκούντως αντι-

προσωπευτικό όλους τους τύπους φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I καθώς και όλους τους οικοτόπους των ειδών του παραρτήματος II της οδηγίας που βρίσκονται στο έδαφός του.

- 21 Η Επιτροπή προβάλλει ότι κίνησε την παρούσα διαδικασία προκειμένου να διαπιστωθεί η πρόδηλη ανεπάρκεια του γερμανικού εθνικού καταλόγου που υπερβαίνει κατά πολύ το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κράτη μέλη. Συγκεκριμένα, η ανεπάρκεια αυτή ήταν πρόδηλη υπό το πρίσμα της καταστάσεως που υφίστατο κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας και, μολονότι οι γερμανικές αρχές έκτοτε διαβίβασαν διαφόρους άλλους καταλόγους τόπων, οι προσαπτόμενες σε αυτές παραβάσεις εξακολουθούσαν. Η Επιτροπή υποστηρίζει συναφώς ότι η σύγκριση των προτάσεων των γερμανικών αρχών με τα παρασχεθέντα από αυτές επιστημονικά δεδομένα, ιδίως με το εγχειρίδιο που επιγράφεται «Das europäische Schutzgebietssystem Natura 2000», το οποίο εκδόθηκε από το Bundesamt für Naturschutz (ομοσπονδιακό γραφείο προστασίας της φύσεως), αποδεικνύει πλήρως τη διάπραξη των εν λόγω παραβάσεων. Κατά συνέπεια, ο γερμανικός εθνικός κατάλογος δεν ήταν σύμφωνος με τα κριτήρια που αναφέρει το άρθρο 4, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα III της οδηγίας.
- 22 Η Γερμανική Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, δεν είχε διαβιβάσει το σύνολο των τόπων που προετίθετο να παραθέσει στον κατάλογο τόπων που αναφέρει το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας, ωστόσο υποστηρίζει, πρώτον, ότι η τήρηση της υποχρεώσεως περί διαβιβάσεως του πίνακα αυτού τον οποίο προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας εξηρτάτο από τη λήψη από τα κράτη μέλη του εντύπου το οποίο είναι το πρώτο έγγραφο που προσδιόρισε τις πληροφορίες που παρέχουν τη δυνατότητα της επιλογής των κρίσιμων τόπων. Κατά συνέπεια, η προθεσμία που προβλεπόταν για την εκτέλεση της υποχρεώσεως αυτής δεν ήταν δυνατό να αρχίσει, το νωρίτερο, πριν από τη γνωστοποίηση του εντύπου και δεν είχε ακόμη λήξει κατά την ημερομηνία ασκήσεως της προσφυγής.
- 23 Δεύτερον, η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η οδηγία παρέχει στα κράτη μέλη ευρεία εξουσία εκτιμήσεως ως προς την επιλογή των τόπων που πρέπει να περιληφθούν στον κατάλογο που διαβιβάζεται στην Επιτροπή. Επομένως, εναπόκειται στα

κράτη μέλη να γνωστοποιήσουν μόνον τους τόπους που κρίνουν ότι είναι κατάλληλοι και αναγκαίοι για τη σύσταση ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού δικτύου ΕΖΔ βάσει τεχνικών κριτηρίων και λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της οδηγίας. Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, το εθνικό επίπεδο είναι το πλέον ενδεδειγμένο για την ορθή επιλογή μεταξύ των τόπων στους οποίους βρίσκονται οι φυσικοί οικοτόποι του παραρτήματος I και οι οικοτόποι των ειδών του παραρτήματος II της οδηγίας. Συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη γνωρίζουν καλύτερα τους διάφορους τόπους του εθνικού τους εδάφους.

24 Τρίτον, η Γερμανική Κυβέρνηση αμφισβητεί την εγκυρότητα των επιστημονικών πηγών στις οποίες παραπέμπει η Επιτροπή προκειμένου να αποδείξει ότι η Γερμανική Κυβέρνηση της διαβίβασε έναν ελλιπή κατάλογο. Κατά την ανωτέρω κυβέρνηση, το εγχειρίδιο που μνημονεύεται στη σκέψη 21 της παρούσας αποφάσεως ουδόλως αποτελεί τον γερμανικό πίνακα αναφοράς ούτε καν μια επιστημονικώς ασφαλή βάση εκτιμήσεως.

25 Κατ' αρχάς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η υποχρέωση διαβίβασεως του καταλόγου τόπων που μνημονεύεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας δεν εξηρτάτο από την κατάρτιση του εντύπου. Πράγματι, το έντυπο αυτό δεν είναι το πρώτο κείμενο που προσδιόρισε τα στοιχεία που παρέχουν τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να επιλέξουν τους κρίσιμους τόπους. Από της γνωστοποίησησεως της οδηγίας, τα κράτη μέλη γνώριζαν όλα τα κριτήρια επιλογής που έπρεπε να λάβουν υπόψη τους. Πράγματι, το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας προβλέπει ότι κάθε κράτος μέλος, βασιζόμενο στα κριτήρια που ορίζονται στο παράρτημα III (στάδιο 1) και στις σχετικές επιστημονικές πληροφορίες, προτείνει έναν κατάλογο τόπων, όπου υποδεικνύει ποιοι τύποι φυσικών οικοτόπων από τους αναφερόμενους στο παράρτημα I και ποια τοπικά είδη από τα απαριθμούμενα στο παράρτημα II της οδηγίας απαντούν στους εν λόγω τόπους. Από το παράρτημα III (στάδιο 1) της οδηγίας προκύπτει ότι τα κρίσιμα κριτήρια είναι ο βαθμός αντιπροσωπευτικότητας του τύπου του φυσικού οικοτόπου καθώς και ο βαθμός διατηρήσεώς του, το μέγεθος και η πυκνότητα του πληθυσμού του είδους που είναι παρόν στην περιοχή, ο βαθμός απομονώσεως του πληθυσμού αυτού, ο βαθμός διατηρήσεως των οικοτόπων τους και τέλος η συγκριτική αξία των τόπων.

26 Ακολούθως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, μολονότι από τους κανόνες σχετικά με τη διαδικασία προσδιορισμού των τόπων που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως ΕΖΔ,

που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, προκύπτει ότι τα κράτη μέλη απολαύουν ορισμένου περιθωρίου εκτιμήσεως προκειμένου να πραγματοποιήσουν τις προτάσεις τους περί των τόπων αυτών, εντούτοις υποχρεούνται να τηρούν, όπως επισήμανε η Επιτροπή, κατά την κατάρτιση των προτάσεών τους τα κριτήρια που τάσσει η οδηγία.

27 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, για την κατάρτιση σχεδίου καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας ώστε να επιτευχθεί η σύσταση ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου ΕΖΔ, η Επιτροπή πρέπει να διαθέτει πλήρη καταγραφή των τόπων που παρουσιάζουν, σε εθνικό επίπεδο, ουσιώδες οικολογικό ενδιαφέρον όσον αφορά τον σκοπό της διατηρήσεως των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας τον οποίο επιδιώκει η οδηγία. Προς τούτο, η εν λόγω καταγραφή γίνεται βάσει των κριτηρίων που καθορίζει το παράρτημα ΙΙΙ (στάδιο 1) της οδηγίας (απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2000, C-371/98, First Corporate Shipping, Συλλογή 2000, σ. I-9235, σκέψη 22).

28 Εξάλλου, μόνον κατά τον τρόπο αυτόν είναι δυνατή η υλοποίηση του σκοπού που εκτίθεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας και συνίσταται στη διατήρηση ή στην αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως των οικείων τύπων φυσικών οικοτόπων και των οικείων οικοτόπων των ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών, η οποία μπορεί να βρίσκεται εκατέρωθεν των συνόρων δύο ή πλειόνων κρατών της Κοινότητας. Πράγματι, από το άρθρο 1, στοιχεία ε' και θ', της οδηγίας, σε συνδυασμό με το άρθρο της 2, παράγραφος 1, προκύπτει ότι η ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως ενός οικοτόπου ή ενός είδους πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με το σύνολο του ευρωπαϊκού εδάφους των κρατών μελών όπου έχει εφαρμογή η Συνθήκη (προαναφερθείσα απόφαση First Corporate Shipping, σκέψη 23).

29 Τέλος, πρέπει να υπομνηστεί ότι η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας. Οι μεταβολές που επήλθαν στη συνέχεια δεν

μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 8ης Μαρτίου 2001, C-266/99, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2001, σ. I-1981, σκέψη 38).

- 30 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, ήτοι στις 19 Φεβρουαρίου 1998, το περιεχόμενο του γερμανικού εθνικού καταλόγου που είχε διαβιβαστεί στην Επιτροπή ήταν προδήλως ανεπαρκές, υπερέβαινε δε κατά πολύ το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κράτη μέλη για την κατάρτιση του καταλόγου τόπων που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας. Σύμφωνα με τη νομολογία που παρατίθεται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, οι κατάλογοι τόπων που διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή μετά τη λήξη της προθεσμίας αυτής δεν ασκούν επιρροή στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής.
- 31 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, παραλείποντας να διαβιβάσει στην Επιτροπή εμπροθέσμως τον κατάλογο τόπων που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας, παρέβη τις διατάξεις που υπέχει από την οδηγία αυτή.

Επί του δευτέρου λόγου προσφυγής

- 32 Όσον αφορά την υποχρέωση διαβιβάσεως των πληροφοριών σχετικά με τους τόπους που μπορούν να χαρακτηριστούν ως ΕΖΔ, η Γερμανική Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι δεν είχε διαβιβάσει τις πληροφορίες αυτές κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, αλλά υποστηρίζει ότι οι αναγκαίες προπαρασκευαστικές εργασίες για τη συλλογή των πληροφοριών σχετικά με τους τόπους που έπρεπε να προταθούν, για την εκτέλεση των οποίων τα κράτη μέλη διέθεταν τριετή προθεσμία, δεν ήταν δυνατό στην πράξη να ολοκληρωθούν παρά μόνο κατά τα τέλη του 1996, άπαξ το έντυπο είχε γνωστοποιηθεί στα κράτη μέλη.

- 33 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η υποχρέωση διαβιβάσεως των σχετικών με τους τόπους πληροφοριών έπρεπε να εκτελεστεί πριν από τις 11 Ιουνίου 1995. Και αν υποτεθεί ότι ορισμένα κράτη μέλη που διέθεταν τον κατάλογο των προτεινομένων τόπων καθώς και τις συναφείς με αυτούς πληροφορίες πριν από τις 11 Ιουνίου 1995 ήθελαν να αναμείνουν την κατάρτιση του εντύπου, θα μπορούσαν, ευθύς αμέσως τη γνωστοποίηση του εντύπου στις 19 Δεκεμβρίου 1996, να παραθέσουν ταχέως τις πληροφορίες αυτές με το έντυπο αυτό και να τις γνωστοποιήσουν στην Επιτροπή.
- 34 Η Επιτροπή προσθέτει ότι έλαβε υπόψη την καθυστερημένη κατάρτιση του εντύπου και επιμύκνυε για τον λόγο αυτόν την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία απευθύνοντας συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, στις 3 Ιουλίου 1997, ήτοι πολύ αργότερα από την ημερομηνία γνωστοποίησης του εντύπου. Κατά συνέπεια, οι γερμανικές αρχές ήταν πλήρως σε θέση να ανταποκριθούν στην υποχρέωσή τους να διαβιβάσουν τις σχετικές για κάθε τόπο πληροφορίες. Ωστόσο, κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, ήτοι στις 19 Φεβρουαρίου 1998, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν απέστειλε στην Επιτροπή τις πληροφορίες σχετικά με τους τόπους που έπρεπε να προταθούν.
- 35 Κατ' αρχάς πρέπει να διευκρινιστεί ότι, έστω και αν η Επιτροπή είχε αρχικώς αποστείλει στη Γερμανική Κυβέρνηση έγγραφο οχλήσεως, στις 4 Μαρτίου 1996, ήτοι πριν από την γνωστοποίηση του εντύπου, ωστόσο, μετά τη γνωστοποίηση του εντύπου αυτού, της απηύθυνε νέο έγγραφο οχλήσεως με το οποίο της χορηγούσε νέα προθεσμία προκειμένου να συμμορφωθεί προς το άρθρο 4, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας.
- 36 Ακολούθως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, από της κοινοποίησης της οδηγίας, στις 10 Ιουνίου 1992, τα κράτη μέλη ήξεραν ποια είδη πληροφοριών έπρεπε να συλλέξουν προκειμένου να τα διαβιβάσουν εντός της τριετίας από της εν λόγω γνωστοποίησης, ήτοι πριν από τις 11 Ιουνίου 1995. Επιπλέον, τα κράτη μέλη γνώριζαν ότι οι πληροφορίες αυτές έπρεπε να παρασχεθούν βάσει του εντύπου που θα κατάρτιζε η Επιτροπή. Πράγματι, το άρθρο 4, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας προβλέπει ρητώς ότι οι πληροφορίες που πρέπει να διαβιβαστούν βάσει εντύπου που καταρτίζει η Επιτροπή περιλαμβάνουν έναν χάρτη του τόπου, την ονομασία του, τη

θέση του, την έκτασή του, καθώς και τα δεδομένα που προκύπτουν από την εφαρμογή των κριτηρίων του παραρτήματος III (στάδιο 1).

- 37 Κατά συνέπεια, η προθεσμία που χορήγησε η Επιτροπή στην Γερμανική Κυβέρνηση για την εκπλήρωση της υποχρέωσής της να αναφέρει στο έντυπο τις σχετικές με τους τόπους πληροφορίες, τις οποίες έπρεπε να διαθέτει ήδη πριν από τις 11 Ιουνίου 1995, πρέπει να θεωρηθεί εύλογη. Πράγματι, η εν λόγω κυβέρνηση είχε στη διάθεσή της, από τις 19 Δεκεμβρίου 1996, ημερομηνία γνωστοποίησας του εντύπου, έως τις 19 Φεβρουαρίου 1998, ημερομηνία λήξεως της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, άνω του ενός έτους προκειμένου να εκτελέσει αυτή τη συγκεκριμένη υποχρέωση.
- 38 Δεδομένου ότι η Γερμανική Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι, κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, δεν είχε διαβιβάσει στην Επιτροπή βάσει του εντύπου τις πληροφορίες σχετικά με τους τόπους οι οποίοι έπρεπε να προταθούν, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, παραλείποντας να διαβιβάσει στην Επιτροπή εμπροθέσμως τις πληροφορίες σχετικά με τους τόπους που περιλαμβάνονται στον κατάλογο που αναφέρει το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της ίδιας διατάξεως, παρέβη τις διατάξεις που υπέχει από την οδηγία αυτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 39 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και αυτή η τελευταία ηττήθηκε, πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, παραλείποντας να διαβιβάσει στην Επιτροπή εμπροθέσμως τον κατάλογο τόπων που αναφέρει το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, και τις σχετικές με τους τόπους αυτούς πληροφορίες σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω οδηγία.
- 2) Καταδικάζει την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στα δικαστικά έξοδα.

Gulmann

Σκουρής

Schintgen

Macken

Cunha Rodrigues

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 11 Σεπτεμβρίου 2001.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

R. Grass

C. Gulmann